

HOTĂRÎREA CURȚII CONSTITUȚIONALE
privind controlul constituționalității unor prevederi ale
Codului funciar

Nr.110 din 25.01.96

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.10/110 din 15.02.1996

* * *

În numele REPUBLICII MOLDOVA Curtea Constituțională a Republicii Moldova în componența:

Pavel Barbalat	- președinte
Nicolae Chiseev	- judecător
Nicolae Osmochescu	- judecător
Gheorghe Susarencu	- judecător-raportor
Ion Vasilati	- judecător
Ludmila Zadorojnii	- grefier

cu participarea domnilor Valentin Dolganiuc, Iurie Roșca, Ion Neagu, Vlad Cubreacov, Ion Tănase, Petru Poiată, Eugeniu Gărlă - deputat din partea fracțiunii parlamentare Alianța Frontului Popular Creștin-Democrat - subiecții sesizării; domnilor Simion Certan și Iosob Andrian - deputați în Parlament din partea fracțiunii parlamentare Blocul Țăranilor și Intelegenților, subiecții sesizării; și reprezentanților Parlamentului Republicii Moldova - domnilor Victor Cecan, deputat în Parlament, președintele Comisiei juridice, pentru numiri și imunități și Vasile Rusu, deputat în Parlament, președintele Comisiei pentru agricultură și industria de prelucrare, conducându-se de articolul 135 alineatul (1) litera a) din Constituția Republicii Moldova, articolul 4 alineatul (1) litera a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională a examinat în ședință plenară deschisă dosarul cu privire la controlul constituționalității alineatul (7) din articolul 12 alineatelor (5) și (11) din articolul 13 ale Codului funciar al Republicii Moldova (cu modificările și completările efectuate prin Legea nr. 309-XIII din februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar). Temei pentru examinarea dosarului, conform articolelor 24 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, a servit sesizarea fracțiunii parlamentare a alianței Frontului Popular Creștin Democrat (domnilor deputați în Parlamentul Republicii Moldova Iurie Roșca, Valentin Dolganiuc, Ion Neagu, Vlad Cubreacov, Sergiu Mocanu, Ion Tănase, Petru Poiată, Eugeniu Gărlă) privind constituționalitatea alineatelor (5) și (11) din articolul 13 al Codului funciar (în redacția Legii nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar) și sesizarea deputaților în Parlamentul Republicii Moldova domnii Simion Certan și Iosob Andrian privind constituționalitatea alineatului (7) al articolului 12 și alineatul (5) al articolului 13 din Codul funciar (în redacția Legii nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar).

În sesizarea grupului de deputați ai fracțiunii parlamentare Alianța Frontului Popular Creștin Democrat se solicită recunoașterea neconstituționalității prevederilor alineatelor (5) și (11) din articolul 13 al Codului funciar (în redacția Legii nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar), pe motivul că stipularea "suprafața de teren ce se atribuie întreprinderii agricole nou-înființate nu poate fi mai mică decât mărimea unui câmp din asolament conform proiectelor de organizare a teritoriului aprobate în modul stabilit" îngrădește dreptul fundamental la proprietatea privată (în cazul dat asupra pământului), iar indicația "în funcția de confucător al întreprinderii agricole poate fi numai o persoană cu experiență respectivă în agricultură și calificarea necesară, confirmată de către comisia de calificare înființată de Guvern în conformitate cu regulamentul acesteia" lezează dreptul persoanei de se manifesta în postura de proprietar de teren agricol, deoarece în solicitarea în care

acționează relațiile de piață orice individ se poate manifesta, în condițiile Legii, în calitate de întreprinzător, indiferent de studii și stagiu. În sesizare se concluzionează că prevederile alineatelor (5) și (11) ale articolului 13 din Codul funciar (în redacția Legii nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar) contravin articolelor 9 alineatele (1) și (2), 127 alineatele (1) și (2) din Constituția Republicii Moldova, care stipulează că proprietatea este publică și privată și este ocrotită de stat, care îi garantează cetățeanului realizarea dreptului de proprietate în formele stabilite de titular.

Deputații în Parlamentul Republicii Moldova, domnii Simion Certan și Iosob Andrian solicită recunoașterea drept neconstituționale atât a prevederilor alineatului (5) din articolul 13 din Codul funciar (în redacția Legii nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar) din motivele indicate, cât și a stipulărilor din alineatul (7) al articolului 12 din același Cod funciar (în redacția Legii nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar), care prevăd, că "proprietarii cotelor de teren echivalent au dreptul:

- să le transmită în folosință comună membrilor întreprinderilor nou-înființate cu orice formă organizatorico-juridică;

- să le transmită în arendă întreprinderilor agricole nou-înființate;

- să le doneze membrilor întreprinderii agricole sau întreprinderii agricole;

- să le vîndă proprietarilor - membri ai întreprinderilor agricole sau întreprinderii agricole în modul stabilit" pentru faptul că ele contravin articolelor 46 alineatele (1) și (2) și 127 alineatul (2) din Constituția Republicii Moldova.

Dat fiind faptul ca sesizările celor două grupuri de deputați abordează aceeași problemă - unele prevederi din Codul funciar (în redacția Legii nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar) - în baza articolului 44 din Codul Jurisdicției Constituționale, prin decizia Curții Constituționale din 16 ianuarie 1996, ele au fost conexe într-un singur dosar.

Conducîndu-se de prevederile articolului 23 din Legea cu privire la Curtea Constituțională,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

a c o n s t a t a t :

La 10 februarie 1995 Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr. 369-XIII pentru modificarea și completarea Codului funciar a modificat și a completat acest Cod, inclusiv articolele 12 și 13, care prevăd atribuirea terenurilor din extravilan în proprietate privată și drepturile proprietarilor cotelor de teren echivalent, precum și formele de proprietate asupra pămîntului, expunîndu-le în următoarea redacție:

Alineatul (7) al articolului 12 din Codul funciar (în redacția Legii nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar) prevede că în perioada reorganizării întreprinderilor agricole propeietarii cotelor de teren echivalent au dreptul:

- "- să le transmită în folosință comună membrilor întreprinderilor agricole nou-înființate cu orice formă organizatorico-juridică;

- să le transmită în arendă întreprinderilor agricole nou-înființate;

- să le doneze membrilor întreprinderii agricole sau întreprinderii agricole;

- să le vîndă proprietarilor - membri ai întreprinderii agricole sau întreprinderii agricole în modul stabilit".

Alineatul (5) al articolului 13 din Codul funciar (în redacția Legii nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar) stabilește că "suprafața de teren ce se atribuie întreprinderii agricole nou-înființate nu poate fi mai mică decît mărimea unui cîmp din asolament conform proiectelor de organizare a teritoriului aprobate în modul stabilit". Alineatul (11) al aceluiași articol prevede că "în funcția de conducător al întreprinderii agricole

poate fi numai o persoană cu experiență respectivă în agricultură și calificarea necesară, confirmată de către Comisia de calificare înființată de Guvern în conformitate cu regulamentul acesteia".

Curtea Constituțională consideră că stabilirea concordanței dispozițiilor sesizare ale articolelor 12 și 13 din Codul funciar) cu dispozițiile constituționale implică explicarea următoarelor prevederi ale Constituției: articolului 9, care stabilește principiile fundamentale privind proprietatea, articolului 46, care prevede dreptul la proprietate privată și protecția acesteia, ale articolului 127, intitulat "proprietatea" precum și articolului 54 care impune restrângerea exercițiului unor drepturi sau ale unor libertăți.

Proprietatea privată este expres consființată în articolul 9 din Constituție, iar proprietatea privată asupra pământului - în articolul 12 din Codul funciar (în redacția Legii nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar).

Prin proprietate se înțelege dreptul de proprietate al persoanelor fizice, juridice, statului sau al unităților administrativ-teritoriale asupra unor bunuri mobile sau imobile, exercitând asupra lor atributele dreptului de proprietate (posesia, folosința și dispoziția) în mod exclusiv și perpetuu, prin putere și interes propriu, în condițiile legii.

[Alin. modificat prin Hot. Curții Constituționale nr.183 din 21.02.96]

Dreptul de proprietate, reglementat de articolul 9, care necesită să fie corelat cu articolele 46 și 127 din Constituție, este un drept fundamental, de veche tradiție în catalogul drepturilor și libertăților cetățenești. Acest drept este unui din pilonii de bază, cuprins în Declarația universală a drepturilor omului, adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. la 10 decembrie 1948, care prevede în articolul 17 că "Orice persoană are dreptul la proprietate, atât singură, cât și în asociere cu alții. Nimeni nu poate fi lipsit arbitrar de proprietatea sa".

Dreptul de proprietate, inclusiv de proprietate privată asupra pământului, este considerat de Curtea Constituțională ca o prerogativă inerentă naturii umane, un mijloc de atingere a valorilor umane recunoscute, un drept economic prin excelență, fiind indisolubil legat de structura economică a societății.

Potrivit articolului 46 alineatul (1) din Constituție, dreptul la proprietate privată este garantat fiecărui cetățean. În baza articolului 127 alineatul (1) din Constituție, statului îi revine obligația de ocrotire a proprietății, indiferent de formele ei.

Stabilind în articolul 9 alineatul (1) formele de proprietate, Constituția prevede și limitele exercitării dreptului de proprietate publică și a dreptului de proprietate privată.

Proprietatea privată este, potrivit articolului 127 alineatul (2) din Constituție, ocrotită de lege, indiferent de titularul ei, și este, în baza articolului 46 alineatul (2) din Constituție, inviolabilă.

Curtea Constituțională consideră că Constituția, reglementând limitările dreptului de proprietate privată asupra bunurilor care pot face obiectul material al acestei proprietăți, nu extinde aceste limitări asupra dreptului de proprietate privată la pământ, prevăzut și în articolul 12 al Codului funciar, în timp ce unele prevederi incluse în articolul 13 din Codul funciar (în redacția Legii nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar) îngrădesc acest drept fundamental al omului și sînt neconstituționale.

Constituția reglementează în mod exhaustiv limitările dreptului de proprietate privată în favoarea dreptului de proprietate publică care se reduce la următoarele: a) poate fi obiect al acestei forme de proprietate orice bun sau creanță, cu excepția celor prevăzute de Constituție sau de altă lege, și care constituie obiect exclusiv al proprietății publice (articolul 127 alineatul (4)). Deci, bunurile care formează obiectul material al proprietății publice sînt limităriale sferei bunurilor care formează obiectul material al proprietății private; b) nimeni nu poate fi expropriat decît pentru o cauză de unitate publică, stabilită

potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire (articolul 46 alineatul (2); c) averea dobândită licit nu poate fi confiscată (articolul 46 alineatul (3); d) obligarea proprietarului privat de a respecta sarcinile privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți, precum și de a respecta celelalte sarcini care, potrivit legii, revin proprietarului (articolul 46 alineatul (5)).

Cea mai însemnată garanție constituțională a legalității restricției este faptul că ea poate fi instituită, potrivit alineatului (1) al articolului 54 din Constituție numai dacă se impune, după caz, pentru apărarea siguranței naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și libertăților cetățenilor, desfășurarea anchetei penale, prevenirea consecințelor unei calamități naturale ori avarii. Este lesne de observat că enumerarea limitativă a situațiilor în care legea poate proceda la anumite restricții este foarte clară, iar valorile apărute prin asemenea măsuri sînt incontestabile.

În consecință, în alineatul final din același articol al Constituției, restricția trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Din analiza textelor alineatelor (5) și (11) ale articolului 13 din Codul funciar (în redacția Legii nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar) se desprinde concluzia, potrivit căreia limitarea, prin prevederile expuse în ele a dreptului de proprietate privată asupra pămîntului, prin stipulările despre mărirea suprafeței de teren și despre modul de numire în funcția de conducător al întreprinderii agricole nou-înființate, nu se încadrează în limitele Constituției.

Curtea Constituțională consideră că stipulările articolului 12 din Codul funciar (în redacția Legii nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar) care prevăd că în perioada reorganizării întreprinderilor agricole proprietarii cotelor de teren echivalent au dreptul "să le transmită în folosință comună membrilor întreprinderilor agricole nou-înființate cu orice formă organizatorico-juridică; să le transmită în arendă întreprinderilor agricole nou-înființate; să le doneze membrilor întreprinderilor agricole sau întreprinderii agricole; să le vîndă proprietarilor - membri ai întreprinderii agricole sau întreprinderii agricole în modul stabilit", de asemenea sînt neconstituționale, deoarece nominalizarea subiecților care pot beneficia de dreptul de a intra în posesia obiectului proprietății, ca rezultat al tranzacțiilor enumerate, limitează dreptul proprietarului de a decide și se află în contradicție cu alineatul (1) al articolului 46 din Constituția Republicii Moldova.

Avînd în vedere considerentele expuse, în temeiul articolului 140 din Constituția Republicii Moldova, articolului 1 literele a) și b) din Legea cu privire la Curtea Constituțională,

Pentru motivele menționate, Curtea Constituțională

H O T Ă R Ă Ș T E:

1. Recunoaște neconstituționalitatea:

prevederilor "să le transmită în folosință comună membrilor întreprinderilor agricole nou-înființate cu orice formă organizatorico-juridică; să le transmită în arendă întreprinderilor agricole nou-înființate; să le doneze membrilor întreprinderii agricole sau întreprinderii agricole; să le vîndă proprietarilor - membri ai întreprinderii agricole sau întreprinderii agricole în modul stabilit" din alineatul (7) al articolului 12 din Codul funciar (în redacția Legii nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar);

alineatelor (5) și (11) ale articolului 13 din Codul funciar (în redacția Legii nr. 369-XIII din 10 februarie 1995 pentru modificarea și completarea Codului funciar).

2. Prezenta hotărîre intră în vigoare la data adoptării, este definitivă și nu poate fi atacată.

3. Prezenta hotărîre va fi publicată în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova" în termen de 10 zile de la data adoptării.

PREȘEDINTELE
CURȚII CONSTITUȚIONALE

Pavel Barbalat